

„Platonie“

Dacă o dramă ar putea fi radiografiată, în sensul superior al cuvântului, atunci „Platonie“ Mirelei Roznoveanu (Editura „Cartea Românească“, 1999) este chiar radiografia unei drame. Din acest roman atipic pentru proza care vehiculează afecte, lipsește lamentația. Romanul e străin de retorica sentimentală pentru că personajul Platonie este un spirit înainte de a fi un temperament. În acest arhetip se topește rând pe rând disfuncțiile și impuritățile sociale, pentru a se purifica entitatea, arta, eroina. Viața devine experiență și experiment, ambele acceptate pentru că nu există alternativă.

Am fi la un moment dat dispuși să acceptăm că incompatibilitatea față de nivelele politice și relaționale care sunt acelea ale ultimilor ani ai dictaturii comuniste, o transformă pe eroina cărții într-o figură nepregătită pentru traversarea unui itinerar diabolizat. Lucrurile nu stau așa. Debusolări și diabolizări ale fenomenului politic mai ales, dau efectul de uzură morală planurilor relaționale, dar, ca un alt paradox al forței artei, tocmai acestea îi oferă autoarei prilejul de a urca într-un registru înalt de gândire, de judecată, de relevare. Fiecare pagină din acest roman remarcabil conține o sugestie neferită de a judeca raportul dintre creator și societate.

O uriașă sete de viață, de dragoste de devenire se stinge lent într-o lume supradimensională de mediocritate. Ce ar putea face Platonie, artistul cu o voce de excepție, într-o lume în care i s-a consemnat destinul, o lume care o primește doar cu condiția să-i semene ei? Încercările eroinei de a întemeia o simetrie în dragoste, nu construiesc decât un repertoriu de eșecuri în situații care nu seamănă cu prototipul aspirațiilor. De aici și o anume învoială cu aventura, o aventură ce se arată prin ceea ce are ea nedemn, deoarece colecția de

eșecuri nu-i aparține niciodată Platoniei, ci celor care vin în incidență cu ea.

Există în acest roman de o mare forță epică, momente de evocare superbe cum ar fi acelea legate de Sibiu, Sighișoara, Brașov, orașele unui ev mediu românesc în care au strălucit heraldicele meseriașilor germani. Aceste momente construiesc un contrapunct istoric față de timpul întâmplărilor traversate de eroină. Dar linia de tensiune și mare valoare a cărții este aspirația. Nu cunosc în proza românească un al doilea roman cu o zbatere atât de sublimă în căutarea de sine prin conștientizarea netrufașă a propriei valori. Atât de profund este acest aspect al cărții, încât cititorul se pomenește el însuși aspirat de o sală ideală în care se aude glasul de aur al Platoniei. Aspirația fără timp continuă, e ea însăși un mod de a fi, o permanență în spirit și idee, indiferent dacă se va realiza vreodată. Platonie apără, iar ce apără ea este fundamental. Ea suprapune conjuncturii ticăloșite un ideal, o normă înaltă, indiferent dacă stratul impur al istoriei nu are dioptrii pentru așa ceva.

Celelalte două romane anterioare ale Mirelei Roznoveanu, „Totdeauna toamna” (1988) care va fi republicat la sfârșitul acestui an în versiunea necenzurată, cu titlul original „Timpul celor Aleși”, la Editura „Univers” din România, în colecția „Ithaca; Scriitori români din exil”, și „Viața pe Fugă” (1997), construiesc împreună cu Platonie o trilogie originală și durabilă. Mirela Roznoveanu construiește în mod remarcabil prototipul femeii damnate sau mai degrabă condamnate pentru păcatul de a fi ea însăși și de a face, de a se realiza pe sine ca spirit într-o lume minată de tabu-uri sexiste și prejudecăți cu privire la destinul femeii. Dacă Eva ne transmite prin păcat stigmatul morții și vinovăția neascultării, Platonie face același lucru schimbând termenii incriminați, în loc de păcat vom numi virtutea și în loc de moarte vom întâlni ideea eternității artei. Platonie posedă un fel de antropo-

metrie universală deoarece nu aparține, într-un sens, nici unei rase sau zone geografice. Platonie este un spirit, un simbol pământesc al dialogului sinelui cu universul, marcat însă de exotismul disfuncțiilor balcanice. Platonie este o cântăreață de operă care lovește în felul ei într-un regim care cultivă prin doctrină impositorii. Apoi, dacă ne-am referi la putința, în istorie, de a se deturma însuși destinul, atunci climatul socio-politic, care-i scena epică a romanului, se vede că o poate face până la îngeunuchere și crimă.

Citind „Platonie” ai senzația că privești o grație a spiritului și deopotrivă a muzicii, căreia niște derbedei i-au legat și vocea și șansa călătoriei spre sens și împlinire. Anti-vocația este împinsă să țină locul vocației. Talentul devine o noțiune superfluuă în chiar sânul alianței forțelor abtuzate. Un continuu zburcuc și o aprindere mereu reprimată se sufocă total în málul activismului rudimentar. Platonie nu va putea supraviețui într-o lume căreia nu-i va semăna niciodată și atunci adună din ultimele puteri elemente pentru un tip de non-existență care se dovedește mai viabil și mai durabil decât existența însăși. Pentru că sfârșitul ei sugerează un nou început.

„Platonie” este un roman de dragoste orchestrat pe marile idei ale pasiunii și eșecului, prin integrarea ideii și stării de iubire universului interior cultural și spiritual. „Platonie” își merită cu prisosință inserarea în orice colecție de pretutindeni a romanului de dragoste.

Ion Țugui, București, 1999

Cunoscut comentator al fenomenelor sociale și culturale, eseist, Ion Țugui este cunoscut publicului românesc mai cu seamă prin romanele sale, dintre care ultimul, „Fratele Negru - Fratele Roșu”, apărut recent la Editura „Leda” din România, este un dialog a doi reprezentanți simbolici ale celor două dictaturi ale acestui secol, nazismul și bolșevismul.